

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Романова Романа Олександровича на тему:
«Антикризові стратегії розвитку сучасних політичних партій: зарубіжний
досвід та українські перспективи», представлену на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія рецензента доктора
політичних наук, професора, професора кафедри політології
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара Ставченка Сергія Вікторовича**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність дослідження антикризової діяльності політичних партій полягає в їхній ключовій ролі під час економічних, соціальних та політичних криз. Політичні партії, як ключові учасники політичного процесу, несуть відповідальність за формування відповідей на виклики, що стоять перед суспільством в умовах кризи.

Під час економічних криз, таких як світові фінансові колапси, рецесії або економічні депресії, політичні партії мають важливе завдання розробляти стратегії відновлення економіки, зменшення безробіття, підтримки підприємств та соціальних захисту громадян. Їхні дії та прийняття рішень можуть визначати шлях подальшого розвитку країни.

У ситуаціях соціальних криз, таких як соціальні протести, конфлікти, та інші форми соціального напруження, політичні партії повинні пропонувати механізми розв'язання конфліктів, враховуючи інтереси всіх верств суспільства, та сприяти зміцненню соціального згуртування.

У політичних кризах, які можуть виникати через дисфункцію системи управління чи конфлікти між політичними силами, партії відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності, знаходженні конструктивних рішень та підтримці демократичних цінностей.

Дослідження антикризової діяльності політичних партій є важливим для розуміння їхнього внеску у подолання криз та підтримки стабільності в суспільстві. Вивчення їхніх стратегій, ефективності взаємодії з іншими суб'єктами влади та громадськістю, а також їхнього впливу на прийняття

рішень в критичних ситуаціях є основою для подальшого вдосконалення механізмів державного управління та політичної системи в цілому.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Якість наукових положень, висновків і рекомендацій у даній дисертації викликана:

- конкретним дослідженням підходів, включених в дослідження;
- описом загальної оцінки, що підтримує обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій викладених дисертантом Романовим Р.;
- робота базується на теоретичних засадах політичних наук, соціології, та інших суміжних областях. Використання сучасних теорій, концепцій та підходів для аналізу антикризової діяльності політичних партій додало обґрунтованості дослідженню;
- автором використано відповідні методи дослідження для збору та аналізу даних: системний метод дисертант застосував для аналізу кризового виміру в контексті мотивації дій політичних суб'єктів та інститутів в системі демократичної політичної стабільності, порівняльний метод було застосовано для порівняння практик інституалізації партійної політики в зарубіжних країнах та в Україні, прогностичний метод було використано в якості інструменту для аналізу оптимізації відносин внутрішньопартійної демократії в Україні;
- проведено досить глибокий та комплексний аналіз і оцінка діяльності політичних партій у кризових ситуаціях. Романов Р. О. ретельно проаналізував причини криз, антикризові стратегії партій, їхні дії та реакції, а також дав оцінку результативності цих заходів;
- дисертація містить нові висновки та перспективи на заявлену тему дослідження, які додають наукової новизни та можуть використовуватися для подальших наукових досліджень;
- рекомендації, які наводить автор дисертації, можуть практично застосовуватися для політичних діячів, аналітиків та інших зацікавлених сторін.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації, відповідають вимогам до подібного виду досліджень і базуються на узагальненні широкого охоплення наукової літератури та достатнього обсягу

аналітичних даних отриманих в ході виконання науково-дослідних робіт. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджена їх апробаціями на науково-дискусійних заходах, у тому числі на 5 міжнародних науково-практичних конференціях.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується завдяки комплексного використання в дисертаційній роботі теоретичних, емпіричних та статистичних методів наукових досліджень, які відповідають визначеним меті та завданням. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечені структурно-логічною схемою дослідження відповідно до поставленої мети. Також, слід відзначити, відповідність предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 052 «Політологія».

У цілому заслуговує на схвалення ціла низка результатів дослідження.

Зокрема окреслено партійне розуміння власної ідентичності, цілей та можливостей у контексті політичного ландшафту, що важливо для розробки оптимальних стратегій. Аналіз зовнішніх чинників, таких як конкуренція з іншими партіями, а також внутрішніх чинників, наприклад, ресурси та кадри, що допомагає визначити сильні та слабкі сторони партії.

Сформульовано стратегічні і тактичні шляхи оптимального стратегічного управління, які полягають у розробці довгострокових стратегій, а також короткострокових тактик для досягнення конкретних цілей в рамках цих стратегій.

Дисертант справедливо відмічає, що вірогідність успіху партії значно залежить від якостей та здібностей лідерів. В роботі підкреслена необхідність чіткого візійного керівництва задля досягнення внутрішньопартійних ідей та планів, а також ефективної комунікації з громадськістю.

Романов Р. О. справедливо стверджує, що стратегічне управління політичними партіями є складним процесом, який вимагає врахування багатьох факторів та постійного аналізу, але використання цих методологічних підходів може допомогти партіям досягти своїх цілей та успіху на політичній арені та в процесах подолання криз.

Не викликає сумніву практичне значення дисертації. Для сучасних політичних партій, громадських організацій і рухів та політичної науки в цілому, доробок Романова Романа Олександровича стане в нагоді під час розробки антикризових стратегій розвитку та подолання політичних кризових явищ.

У контексті підготовки фахівців-політологів інформація дисертації належним чином відповідає на запити модернізації методичного забезпечення дисциплін, які висвітлюють партологію, політичні комунікації, політичні інститути та процеси, політичну рекламу, антикризовий політичний менеджмент тощо.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Представлені наукові положення та нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для політичної науки полягають у тому, що Романовим Романом уперше визначено поняття антикризової стратегії політичних партій, що полягає у підходах та діях, спрямованих на виявлення, передбачення і ефективну відповідь на виклики та ризики, що виникають у політичній діяльності партій. З'ясовано особливості антикризового партійного лідерства, які полягають у забезпеченні підтримки стратегії управління партією шляхом досягнення консенсусу між центрами управління та всіма шарами членів партії. Це означає, що лідери партії повинні активно співпрацювати, щоб забезпечити згоду.

Зокрема уперше визначено значення підготовки нових поколінь у партійному кризовому та ризик-менеджменті в умовах політичних трансформацій та демократизації, що полягає в наданні необхідних навичок та знань для передбачення ситуацій, відстеження політичних ризиків для партійної структури, а також вміння сприймати та враховувати різноманітні думки та позиції під час обговорення антикризових стратегій. Основною метою чого є забезпечення стійкості та непохитності у партійному керівництві, враховуючи національні інтереси та зберігання стабільності під час будівництва партійних структур.

В дисертації було уточнено алгоритм антикризової концентрації ресурсів партійної організації, який охоплює такі кроки, як: аналіз кризової ситуації

зовнішнього середовища політичної партії, прогнозування чинників перетворення партійної організації, альтернативний оперативний контроль за діями антикризових підрозділів, провадження кризового протоколу дій політичної партії, аналіз ефективності антикризових дій, тощо.

Подальшого розвитку набула концепція антикризової модернізації партійної системи в Україні, яка враховує ситуацію повномасштабного вторгнення росії та загрози повторної агресії. Дана концепція передбачає розробку критеріїв для визначення, наскільки діяльність політичних партій відповідає національним інтересам України. Також, набула подальшого розвитку схема оцінювання ризиків та загроз інституційної спроможності політичної партії.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображено у 8 наукових працях, зокрема 3 – у наукових фахових виданнях України з політичних наук, 5 – у тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Дотримано вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості, обсягу та змісту друкованих праць, а саме публікацій основного змісту дисертації. Ретельний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій та основних положень дисертації. Це надає автору дисертаційної роботи право публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію. Основні результати дослідження висвітлені достатньо у наукових працях. Подана дисертаційна робота свідчить про наукову зрілість автора та його вміння бачити актуальні проблеми політичної науки, готовність розв'язувати їх на науковому рівні. В цілому дисертаційна робота за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Подана до розгляду дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг рукопису дисертації становить 205 сторінок. Список використаних джерел налічує 226 найменувань. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань.

У першому розділі роботи, який має назву «Теоретико-методологічні засади дослідження антикризових стратегій сучасних політичних партій» дисертант розглядає значення політичних партій та їх ролі в державному управлінні в сучасному світі. Автор підкреслює, що розкол між партіями та громадянським суспільством може вказувати на кризу функціонування партій та суттєвість демократичних принципів у державі. Також у розділі 1 обговорюється важливість належного врядування та передачі влади між партійними об'єднаннями в контексті України та зазначається, що міжнародне співтовариство може оцінювати державу як неспроможну, якщо вона не має ефективних партій та системи управління. Роман Олександрович акцентує на тому, що трансформація політичних режимів може вказувати на недостатню демократію, якщо партії контролюють державні інституції. Дисертант висловлює думки про втрату партіями зв'язку з громадянами та зміну їх ролі у політичній системі через зростання впливу громадських ініціатив та інших політичних акторів. Зокрема у даному розділі дисертаційної роботи обговорюється важливість дослідження ролі партій у сучасній політичній системі та їх взаємодії з державним управлінням.

Другий розділ «Інституційна антикризова спроможність політичних партій в умовах демократичного політичного процесу» присвячено розгляду кризового стану політичних партій у сучасній демократії. В ньому вказується на зміни в соціально-політичному ландшафті через міграційні процеси та політику мультикультуралізму. Зазначається, що політичні кризи стали нормою у країнах консолідованої демократії. Також висвітлюється втрата політичними партіями своєї посередницької ролі через цифрові засоби спілкування та

соцмережі Інтернет. Обговорюється недостатність структурованості в соціальних та економічних інтересах, що ускладнює утворення сталої ліво-правої дихотомії. Також зазначається, що антикризовими стратегіями для партій є організаційна мімікрія, креативність у рекламі, прагматичність у комунікаціях та принциповість у просуванні своїх позицій.

У третьому розділі «Антикризові стратегії сучасних політичних партій в Україні в умовах зовнішньої агресії» автором обговорюється кризовий стан партійної системи в Україні. Зазначається, що ці кризові аспекти пов'язані з недоліками інститутів представництва та врядування. Пандемія COVID-19 та російське повномасштабне вторгнення в Україну посилили кризу, зменшивши активність політичних партій та довіру громадян до них. Також висвітлюється потреба у покращенні внутріпартійної конкуренції та перевірці реальності функціонування політичних партій, а також важливість взаємодії партійних структур з місцевими громадами для відновлення довіри громадян до партій як інституту.

Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертаційної роботи. Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України, що висуваються до подібного роду наукових робіт.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження Романова Р. О. здійснено на належному високому науково-теоретичному рівні. Однак у тексті роботи наявні окремі дискусійні положення.

1. В аналізі та обґрунтуванні антикризових стратегій сучасних політичних партій у дисертаційній роботі виявлено кілька недоліків.

По-перше, хоча дисертант підкреслює важливість ролі політичних партій у демократичному політичному управлінні, але не представляє достатньо конкретних прикладів та випадків антикризових стратегій, які вже були успішно використані політичними партіями в сучасному світі.

По-друге, аналіз явища розколу між партіями та громадянським суспільством, а також його впливу на демократію, залишається загальним та не враховує конкретних контекстуальних особливостей різних країн чи регіонів.

По-третє, комунікативна взаємодія партійних організацій з окремими громадянами та невеликими соціальними групами (антикризова партійна робота на низовому рівні), потребує подальшої уваги автора.

2. Незважаючи на широкий огляд впливу міграційних процесів та політики мультикультуралізму на соціально-політичний ландшафт, можна відзначити відсутність конкретних механізмів впливу цих процесів на політичну діяльність партій та їх стратегії адаптації. Хоча автор дисертації звертає увагу на «нормалізацію» політичних криз у країнах з консолідованою демократією, проте це питання потребує більш глибокого аналізу природи цих криз та можливих шляхів їх подолання. Загалом, глобальна соціальна й економічна кризовість та відповідь на її виклики на ідейно-доктринальному та політико-організаційному рівнях з боку сучасних політичних партій вимагає подальших дослідних зусиль.

3. У третьому розділі основний фокус дослідження зосереджено на внутрішніх причинах кризи партійної системи, таких як недоліки інститутів представництва та врядування. Проте, зовнішні фактори, зокрема такі, як геополітичні чинники чи кризові економічні впливи, також можуть мати значний вплив на кризу політичних партій в окремих країнах. Також не повністю враховано все різноманіття соціальних та економічних динамік, що впливають на ставлення українських громадян до партійних структур. Хоча в даному розділі дослідження автором описується кризовий стан в сучасній Україні на значній емпіричній базі соціологічних досліджень, це питання дещо обмежене в аналізі пропозицій та конкретних стратегій, які можуть допомогти вітчизняним партіям долати кризи в контексті військової агресії росії.

Разом з цим, слід акцентувати увагу на тому, що позначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не ставлять під сумнів теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш, належну високу оцінку рівня її виконання.

Висновок

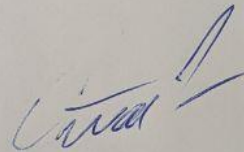
Таким чином, аналіз тексту дисертації та наукових праць засвідчив актуальність та новизну роботи. Дисертаційна робота Романова

Романа Олександровича на тему: «Антикризові стратегії розвитку сучасних

політичних партій: зарубіжний досвід та українські перспективи» є завершеною науковою працею, яка містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що свідчать про її складність, систематичність та важливе значення для сфери політичних наук. Вважає, що дисертаційна робота Романова Романа Олександровича відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21 березня 2022 року), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

Рецензент:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Сергій СТАВЧЕНКО

Учений секретар Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент

Тетяна ХОДАНЕН